

Pau Casals va dedicar aquesta fotografia "a la Sra. Irla, esposa del nostre president", l'any 1950.

Els amics gironins de Pau Casals

Josep Víctor Gay

Pau Casals, nascut al barri de Sant Salvador del Vendrell, a Tarragona, on reposen avui les seves despulles, va viure envoltat d'amistat i d'estretes relacions amb gironins, alguns d'ells determinants en l'obra i la trajectòria vital del mestre del violoncel. Tractarem de recordar alguns, que no pas tots, d'aquests gironins estretament relacionats amb Pau Casals, que ens ajudaran a definir la personalitat d'aquest català universal.

Josep Maria Corredor, el primer

Per conèixer Pau Casals, s'ha de tenir a l'abast un llibre cabdal: les *Converses amb el mestre*, obra de la qual és autor Josep Maria Corredor, un gironí de soca-rel nascut al carrer Pascual i Prats, fill d'un funcionari de la Diputació i a qui l'exili de 1939 va portar,

com a tants d'altres, al Rosselló. La personalitat de Corredor, desaparegut a la tardor de 1981, va ser degudament recordada en un número monogràfic d'aquesta *Revista de Girona* (número 148, de l'any de la seva mort). Entre les aportacions que s'hi inclouen cal esmentar la de la seva filla, Maria Rosa Corredor, catedràtica de literatura francesa a la Universitat de Montpeller, que precisament dedicà el seu treball a les relacions entre Pau Casals i el seu pare. Corredor va ser estret col·laborador del mestre en els anys de l'estada d'aquest darrer a Prada del Conflent. Junts van donar forma als festivals musicals, que avui porten el nom de Casals, i d'aquesta relació directa i perllongada en va sorgir el llibre que esmentàvem, *Converses amb Pau Casals*, editat i reeditat entre nosaltres i avui –en podem donar fe– introbable. L'èxit d'aquesta obra va ser immediat; una dotzena de traduccions arreu del món ho evidencien.

Menys coneguda és la col·laboració de Josep Maria Corredor en la realització del documental *El món de Pau Casals*, estrenat a Perpinyà el 1974 i al Palau de la Música de Barcelona el 1977, i ara restaurat a cura del Govern del Principat d'Andorra i el Congrés de Cultura Catalana. Amb una durada de cent minuts, recull una entrevista amb el mestre, imatges de diferents concerts i altres intervencions cíviques de Casals. Josep Maria Corredor va ser el responsable de la part biogràfica del documental.

Les converses de Corredor amb Pau Casals van suposar tres anys de feina, que va satisfer el mestre fins a l'extrem que, com assenyala Maria Rosa Corredor, ambdós van acordar canviar el títol primer, «Història de la meua vida», per «Converses amb Pau Casals». Explica la filla: «Casals li "fa donació" del llibre perquè el considera el veritable autor».

Per cert que en un punt de les *Converses* Corredor «carrega» durament contra un altre autor gironí, Josep Maria Gironella, per les seves referències als concerts del mestre en el decurs dels anys de la guerra i postguerra civils.

Avui es faria difícil entendre i conèixer la personalitat de Casals mancats de l'obra del seu directe col·laborador, Josep Maria Corredor, el gironí decisiu en l'entorn del mestre.

Les relacions musicals amb Girona

Abans de la Guerra Civil, Pau Casals ja era un músic reconegut arreu del món. Però el músic va voler portar les seves interpretacions arreu, no només als grans auditoris. La fundació de la seva orquestra l'any 1920 i de l'Associació Obrera de Concerts evidencien aquest afany d'apropar la música al poble, i en primer lloc al seu poble, a la seva gent.

El curs 1922-1923 es fundà a Girona l'Associació de Música, a l'ombra de la Casa Sobrequés, que ja s'ha estudiat degudament des d'aquestes pàgines (1), i el concert de cloenda del segon curs d'activitats de l'esmentada associació va anar a cura de l'Orquestra Pau Casals, el dia 24 de juny de 1924. El ressò d'aquesta primera presència a Girona el tenim perfectament recollit per Tomàs Sobrequés a la revista *Scherzando*, una publicació a la qual s'ha de recórrer obli-

Pau Casals i Josep Tharrats a les escales de la Catedral de Girona, l'any 1933.

gadamment si es vol saber del fet musical a Girona en el primer terç del nostre segle.

Pau Casals tornà a Girona aquell mateix any, el 10 de novembre, per oferir un concert, aquesta vegada com a solista, amb el pianista que habitualment l'acompanyava, Blai Net. El concert, que es va fer al teatre Albèniz, va ser precisament el número 47 de la Casa Sobrequés. Aquesta nova estada fou recollida, naturalment, a les pàgines de *Scherzando*, amb un sonet de Josep Tharrats inclòs.

Els concerts i les estades de Pau Casals a Girona van encoratjar els seus amics gironins a promoure un home-

natge al mestre i a la seva trajectòria musical i cívica. Casals no ho acceptà. En la correspondència Casals-Sobrequés s'apunta per part del mestre que, tot i que agraeix aquesta iniciativa i que ha acceptat iniciatives de caràcter patriòtic (recordem que eren els anys de la Dictadura de Primo de Rivera), no ho pot fer amb aquesta, atès que té un sentit personal.

Nou concert de Pau Casals a Girona, en l'obertura del quart curs de l'Associació de Música. Aquesta vegada fou un quartet, en el qual també hi havia Enric Casals, directe col·laborador del seu germà i excel·lent director.

SCHERZANDO

TEATRE ALBÈNIZ. -- GIRONA
CONCERT 47 DE LA CASA SOBREQÜES

Dia 10 de Novembre, a les deu menes quart de la nit

PAU CASALS (Violoncel)
BLAI NET (Pianista)

PROGRAMA

PRIMERA PART

HAENDEL
Sonata en sol major
Grove
Allegro
Sarabande
Vivace

SEGONA PART

J. BTA. BREVAL

(1736-1821)

Suite

Allegro

Andante

Finale

BEETHOVEN

Set variacions sobre un tema de Mozart

TERCERA PART

GARRETA

Moviment Lenz de la Sonata en fa

FAURE

Finezza

GRANADOS

Intermezzo de Goyescas

SAINT-SAENS

Allegro appassionato

Piano de cua "Cusso SFHA"

Programa d'un concert de Pau Casals a Girona, l'any 1924.

Josep Maria Corredor i Pau Casals a Prada, en el decurs de la preparació de les Converses.

El mes d'abril de 1926, nova estada de Pau Casals a Girona. Ja era el quart curs de l'Associació de Música, i el violoncel de Casals amb l'acompanyament de Blai Net oferiren un concert al Teatre Municipal. Aprofitaren la seva estada a la capital per anar a Figueres, on també havien estat convocats per l'Associació de Música de la capital de l'Alt Empordà.

El juny de 1930 tornà l'Orquestra Pau Casals. El mestre era el president de l'homenatge a Juli Garreta, que culminà amb el monument que tenim als jardins de la Devesa. Per raons de comunicacions i de compromisos de la formació, el concert es va fer en un horari sorprenent, a 2/4 d'11 del matí. Però Casals restà a la ciutat per participar en els diferents actes d'homenatge a Garreta.

L'amistat amb Josep Tharrats

Un altre gironí amb qui Pau Casals va mantenir una llarga relació va ser amb Josep Tharrats, una de les personalitats més sorprenents de la primera meitat de segle. Aragó (2) l'ha qualificat de «poeta arquitectònic». Fou un «fabricant» incansable de sonets: algú ha dit que en va fer més que peces de mosaic, que era el negoci familiar. Guanyador, als 22 anys, de la Flor Natural dels Jocs Florals de Girona, enamorat de l'obra de Gabriel d'Annunzio, Tharrats va ser, per damunt de tot, una persona compromesa amb la cultura que es feia a Girona, perquè era un apassionat de la seva ciutat, malgrat que, amb el pas dels anys i

per situacions familiars i empresarials, va anar a viure a Barcelona.

La seva relació amb Pau Casals va ser intensa i està documentada per un seguit de cartes. També tenim un número especial de l'esmentada revista *Scherzando*, exactament el 235, tot ell dedicat a Pau Casals, la seva persona, la seva obra i acció musicals, etc. Josep Tharrats hi apareix amb una *Oda a Pau Casals*. Tampoc no hi manquen els sonets. Un d'ells és aquest, precisament en la mort del mestre.

PAU CASALS

22 octubre 1973

*Aquesta mort és una mort suprema.
Deixa en el món un solc de solitud.
Sa vida fou nodrida amb la virtut
d'una Art on assolí la diadema.*

*La Pàtria tindrà el més pur emblema
per testimoniar nostra altitud.
Oh senectut tornada joventut,
alçant el cor per a poder-lo espremer!*

*Amb ton sagrat violoncel, la veu
de l'ànima immortal és tomaveu
penetrant els avencs de l'Harmonia.*

*Déu t'unirà a les constel·lacions
i en tes divines revelacions
sorgirà Bach a fer-te companyia.*

Aquesta relació Casals-Tharrats es va fer familiar en el moment en què el mestre va ser el padrí de Maria-Helena Tharrats, a la qual dedicà, entre d'altres, una cançó de bressol, que reproduïm amb la partitura autografiada del compositor.

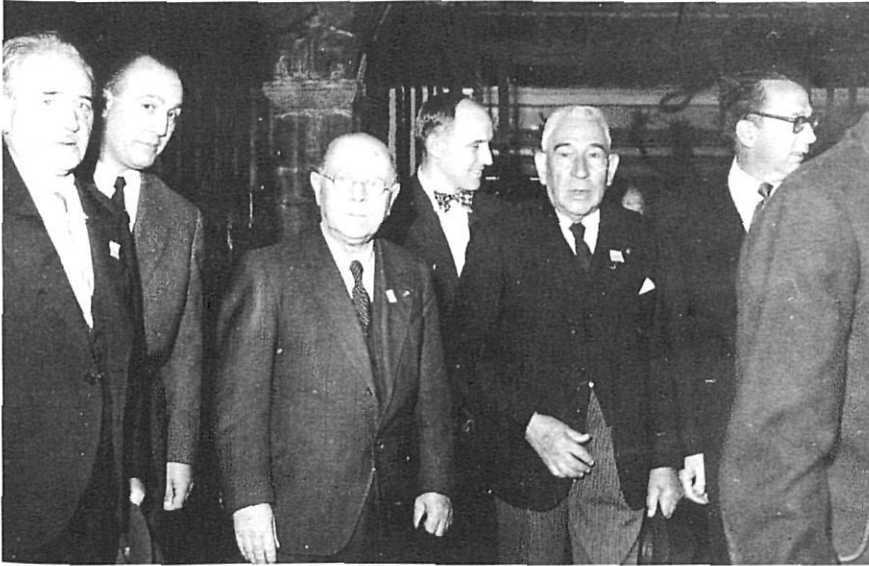
Després de la guerra, la relació entre ambdues personalitats va continuar. En una de les cartes Casals escriu a Tharrats: «Que bo és tot el que li conec de poesia. Cap dels nostres poetes em dona el que vostè pot donar-me de finor excelsa» (7 de febrer de 1957).

Xavier Cugat, el gironí d'Amèrica que acollí Casals

En la projecció que Pau Casals va assolir als Estats Units, ja hem esmentat els seus memorables concerts a les Nacions Unides i a la Casa Blanca. Va tenir al seu costat un altre gironí, Xavier Cugat i Mingall, que estava totalment identificat amb aquell immens país i que va aconsellar Casals en diferents aspectes relacionats amb la defensa dels seus drets d'autor, en la selecció dels espais de concerts, els acompanyants dels recitals solistes, etc.

Aquesta relació va esdevenir estreta amistat. Una primera fotografia dedicada de Casals a Cugat en constituïa un document inicial que es va perdre en un incendi dels estudis de cinema on treballava Cugat. Però ja a les acaballes de la seva vida Casals va saber d'aquesta pèrdua i va dedicar una nova fotografia al músic de Girona, que seguia essent una de les primeres persones amb qui es posava en contacte el mestre en cada visita als EUA.

Per la seva part, Cugat va fer una de les seves singulars caricatures dedicada al mestre.

Pau Casals amb el president Irla, a Perpinyà, l'any 1950.

J. Roig / L'Independent

Enric Casals dirigeix El Pessebre a Calonge, l'any 1974.

La relació amb Josep Irla i la Presidència de la Generalitat

Les institucions polítiques catalanes van patir especialment les situacions provocades per la Guerra Civil. La presència del Govern de la República a Barcelona va deixar en un segon pla l'autoritat i l'acció de la Generalitat. Aquesta situació, evidentment, es va agreujar en l'etapa de l'exili. I encara s'agreujà més l'any 1940, després de l'armistici que França va haver de demanar als alemanys, que ocuparen la meitat del territori francès; a l'anomenada «zona lliure», que és on residí precisament Pau Casals, el règim de Vichy, en definitiva, estava sotmès a la voluntat dels ocupants.

La detenció del president Companys, el seu lliurament a les autoritats espanyoles i la sentència condemnatòria a mort, executada el 15 d'octubre de 1940, comportaren que la presidència de la Generalitat correspongués al president del Parlament, que era el ganxó Josep Irla. Però aquest, en la seva modèstia, considerà que calia nomenar un president de Catalunya amb prou projecció i prestigi internacionals que permetessin el reconeixement del nostre país i de la seva situació. La proposta fou Pau Casals.

Irla i Casals dialogaren. El mestre assenyalà que podria fer més servei a Catalunya sense tenir cap càrrec institucional. La seva veu seria més escoltada com a músic, com a consciència nacional de Catalunya. Igualment

assenyalà que no tenia la condició de parlamentari i que calia respectar la normativa establerta.

D'aquesta relació en nasqué una bona amistat. Per a Casals, Irla va ser el seu president, com ho demostra la fotografia que el mestrà dedica a la muller de Josep Irla: «A la senyora Irla, esposa del nostre President. Respectuosament».

L'estrena d'«El Pessebre» al Festival de Calonge

Al costat de les relacions personals, algunes prou directes i singulars, que Pau Casals va mantenir en el decurs de la seva vida amb gironins, la seva presència musical entre nosaltres va ser notable, com hem assenyalat. També caldria recordar els grups presents als festivals de Prada. I encara ens agradaria fer memòria de l'estrena a terres gironines de l'oratori *El Pessebre*, que va tenir lloc el 17 de juliol de 1974, és a dir, l'estiu següent a la mort del mestre i compositor.

Va ser en el marc de VII Festival de Música de Calonge i, concretament, en el pati del castell calongí, on es va presentar aquesta obra emblemàtica de Pau Casals, sobre el poema de Joan Alavedra. Segons assenyalava el programa, el va interpretar l'Orfeó de Sants, amb Maria Carme Bustamente, soprano; Montserrat Aparici, contralt; Jaume Baró, tenor; Enric Serra, baríton, i Raimon Torres, baix. El director va ser Enric Casals, germà del compositor i, per cert, amb una gran semblança física amb Pau. No

cal dir que l'esdeveniment va tenir un abast extraordinari en el país. Franco era viu, i el concert va tenir un evident aire de reivindicació nacional que no escapava a ningú dels presents. L'obstinat i voluntari exili de Pau Casals, només trencat unes hores per venir a enterrar les despulles de la seva primera esposa, era tot un símbol del rebuig al règim generat pels vencedors de la guerra.

I encara una nota musical que relaciona Pau Casals amb intèrprets gironins: al Vendrell es celebrava un concert cada 29 de desembre, data de la naixença del mestre, d'ençà que en complí 92, el 1968. En el de 1970, en què Casals feia 94 anys, actuà com a violí solista l'empordanès i becari de la Diputació Gonçal Comellas, que repetí el 21 de juliol de 1973, en la doble vessant de director del concert i violí solista.

Només es tracta d'unes pinzellades entorn dels molts gironins –insistim, no pas tots– que van mantenir una relació intensa i constant amb Pau Casals, músic de qualitats úniques l'exemple de patriotisme del qual iguala la seva vocació. Com a gironins podem estar satisfets d'aquesta vinculació entre la nostra gent i el mestre en el decurs de tota la seva llarga vida.

Josep Víctor Gay és periodista.

- (1) «La casa Sobrequés, un focus de cultura musical a Girona». Joan Gay. *Revista de Girona*, núm. 169.
- (2) «Josep Tharrats, fabricant de sonets». Narcís-Jordi Aragó. *Revista de Girona*, núm. 116.